

Alarmbellen of adviezen, waar heeft het klimaat echt iets aan?



Ook in Peking is het momenteel extreem slecht weer, met noodweer en overstromingen als gevolg van een orkaan. Beeld AFP

Klimaatexperts moeten meer aandacht geven aan oplossingen en minder prominent zwartgallige waarschuwingen geven. Daarvoor pleit Bart van den Hurk, de nieuwe covoorzitter van het IPCC. Wat is de juiste balans, tussen de alarmbellen en reddingsboeien? Vier experts reageren.

[Frank Straver](#) 1 augustus 2023, 15:47

Secretaris-generaal António Guterres van de VN vliegt volgens Van den Hurk uit de bocht, met diens alarmistische uitspraken over het klimaat. Zijn stelling dat de wereld afstevent op 'collectieve zelfmoord' en dat het tijdperk van 'global boiling' (wereldwijd koken) aanbreekt, zou mensen lamslaan en de put inpraten.

Volgens Van den Hurk is het klimaat er niet bij gebaat als er te veel nadruk ligt op doemscenario's die kunnen optreden door de klimaatcrisis. Waarschuwingen geven blijft volgens hem een taak van de klimaatwetenschap. Maar, zeker nu door de opwarming wereldwijd extreem weer te zien is, moeten oplossingen wat hem betreft de boventoon gaan voeren. De stelling van de nieuwe covoorzitter van het IPCC roept uiteenlopende reacties op: zowel lof als woede.

Marjan Minnesma (directeur Urgenda)



Marjan Minnesma

'Eerst de gevaren benoemen, dan de oplossingen. In die volgorde'

Jarenlang hield Marjan Minnesma presentaties over het klimaat waarin ze alleen maar de oplossingen naar voren bracht. Maar de directeur van klimaatorganisatie Urgenda moest concluderen: "Dat werkt echt niet'.

"Mensen gingen opgewekt naar huis, met het gevoel: mooi zo, dat komt dus wel goed. De overheid en het bedrijfsleven lossen het wel op." Zo zit het niet, zegt Minnesma, want een duurzame samenleving vraagt om andere keuzes door iedereen, ook thuis. Ze verzor er iets op. "Een derde van mijn presentaties gebruik ik om het enorme klimaatprobleem en de dreigende gevaren te benoemen. Daarna de oplossingen. In die volgorde."

Het blijf balanceren, zegt Minnesma, de juiste balans vinden tussen noodkreten en hoop. "Ik experimenteer daar al vijftien jaar mee." Minnesma kijkt ook: welke doelgroep wil ik bereiken? "Voor een zaal met bestuurders en ouderen moet ik meer doen om ze wakker te schudden dan voor een jong publiek."

Dat het IPCC, als het aan de nieuwe covoorzitter Van den Hurk ligt, meer aandacht gaat schenken aan perspectieven en kansen, dat vindt Minnesma een goede zaak. "Waarschuwen blijft nodig, maar vanzelf al iets minder. Want mensen zien en voelen zelf al dat het warmer wordt en dat extreem weer toeneemt."

Toch moet er altijd een alarmbel klinken, als er gesproken wordt over het klimaat. "We kunnen niet alleen maar praatjes horen over zaligmakende innovaties, en dat soort dooddoeners." Dat VN-baas Guterres zich uitdrukt in ferme taal, over de 'snelweg naar een klimaathef', vindt Minnesma prima verdedigbaar, zolang hij wel duidelijk maakt op welke wetenschappelijke inzichten hij zijn oneliners baseert.

Leo Meyer (klimaatwetenschapper)



Leo Meyer

'We hoeven het niet aan te dikken met alarmistische oneliners'

"De oproep van Van den Hurk is mij uit het hart gegrepen", zegt klimaatwetenschapper Leo Meyer, die in het verleden meeschreef aan IPCC-rapporten en een grote staat van dienst heeft. "In de laatste rapporten over de klimaateffecten neigt de toonzetting naar het negatieve, de gevaren en de risico's, op het alarmistische af." De ervaring van Meyer is dat burgers en bedrijven daarvan schrikken en vaak de andere kant opkijken.

"Veel mensen raken lamgeslagen. Frames die zeggen: 'Pas op, want we gaan er allemaal aan' helpen ons niet vooruit. Jongeren raken depressief of somber." Dat is een gemiste kans, volgens Meyer. "Laat zien wat we samen kunnen veranderen, dan ontstaat motivatie om onderdeel te zijn van de oplossing."

Meyer benadrukt dat de IPCC-rapporten in de tekst altijd wel perspectief bieden. Meyer: "Maar de meest negatieve, apocalyptische conclusies zie je vervolgens natuurlijk terug in de media." Hij wijst op de manier waarop een samenvattende frase uit een van de laatste IPCC-rapporten rondging.

"Daarin stond: 'In geval van vertraagde wereldwijde acties missen we de gelegenheid om nog op tijd een leefbare wereld voor iedereen te verzekeren'. In de achterliggende hoofdstukken kwam de bedreigde 'leefbare wereld' verder niet voor. Maar het belandde in veel krantenkoppen." Dat is geen klacht over slechte journalistiek, want Meyer vindt de IPCC-communicatie ook soms 'aan de dramatisch kant'.

Meyer juicht een rustigere toonzetting toe. De termen die VN-baas Guterres gebruikt, zoals '*global boiling*' en 'collectieve zelfmoord' vindt hij onnodig apocalyptisch. "De klimaatcrisis is van zichzelf al ernstig genoeg. Dat zien we gebeuren, kijk naar de recordtemperaturen. Dat hoeven we echt niet aan te gaan dikken met oneliners."

Chris Julien (Extinction Rebellion)



Chris Julien

‘Vanuit de wanhoop en boosheid kan hoop ontstaan’

“Echt kwalijk”, zegt Chris Julien van Extinction Rebellion (XR) over de oproep van Van den Hurk, om de klimaatoplossingen prominenter te belichten. “Hij suggereert dat alarmistische berichten over het klimaat leiden tot verlamming. Daar bestaat helemaal geen bewijs voor.” Het is de ervaring van Julien dat veel mensen wel degelijk wakker worden geschud door waarschuwingen en daarna in de actiestand belanden.

“De primaire reactie is: *holy moly*, dit gaat helemaal verkeerd.” Dit kan sombere gevoelens opleveren, erkent Julien, maar dat is volgens hem niet per se verkeerd. “Als het besef van de ernstige klimaatproblemen doordringt, kunnen mensen eerst wanhoop ervaren. Van daaruit kan hoop en handelingsperspectief ontstaan.” Bovendien kunnen alarmbellen meer emoties teweegbrengen dan somberte, zegt Julien. “Neem woede. Boosheid over dreigende problemen kan een hele sterke drijfveer zijn om duurzaamheid na te gaan streven.”

De vraag is volgens Julien sowieso wat eigenlijk té alarmistisch is, als het klimaatproblematiek betreft. Noem het beestje bij de naam, draai er niet omheen, vindt hij. Bij XR geldt dat ook als eis: “Wees eerlijk.” Wat Julien betreft doet secretaris-generaal Guterres van de VN dat uitstekend. “Hij zegt waar we met de klimaatcrisis op af stevenen, zonder zichzelf te censureren.”

Dat in de IPCC-top nagedacht wordt over positievere, constructievere toon vindt Julien dubieus en riskant. “Klimaatwetenschappers die denken dat waarschuwingen mensen afstoten bevinden zich op glad ijs.” Julien vindt dat het IPCC de eigen, wetenschappelijke feiten zou verloochenen als het strategisch kiest voor een oplossingsgerichte toon.

Sara Helmink (Stichting Klimaatpsychologie)



Sara Helmink

'Ik snap Van den Hurk wel'

Voorzitter Sara Helmink van de stichting Klimaatpsychologie kan zich wel vinden in het pleidooi van de nieuwe covoorzitter bij het IPCC. "Ik snap hem wel. Er bestaat bij veel mensen een grote behoefte aan handelsperspectief."

Dat bleek onlangs nog, toen haar stichting tijdens straatinterviews mensen vroeg naar hun opvattingen over de klimaatcrisis. "Ik wil best meehelpen, dus reik me de mogelijkheden alsjeblieft aan", zo vat ze de algehele teneur samen.

Helmink benadrukt dat het noemen van oplossingen trouwens ook geen goednieuws-show is. "Mensen moeten dan ook horen wat ze moeten doen, of eigenlijk vooral: wat ze moeten laten. Dus minder vliegen, minder vlees eten en minder consumeren." Toch staat een 'stille meerderheid' ervoor open daar moeite voor te doen, is haar overtuiging.

Waarschuwen en oplossingen aanreiken zal allebei moeten, stelt Helmink. Omdat dat recht doet aan zowel het probleem van klimaatopwarming als aan de manier ermee om te gaan. En ook omdat de ene persoon het belang voor duurzaamheid ontdekt door noodkreten, en de ander door lonkende kansen.

"Het ligt eraan hoe diep iemand al is in het besef dat het ernstig mis is met het klimaat. Wie daarvan doordrongen is, is vaak blij met de noodkreten van VN-baas Guterres. Leden van Extinction Rebellion zullen dat zien als een bevestiging van hun kennis." Persoonlijk vindt Helmink het goed dat Van den Hurk zich zo uitsprekt.

Veel mensen kunnen weinig met doembeelden, beseft ze. Die krijgen liever duurzame adviezen. Voor de website Klimaatpsychologie koos de organisatie zelf voor '60 procent optimisme, tegenover 40 procent ellende'.

Lees ook:

'Klimaatexperts moeten niet te alarmistisch doen en ook praten over oplossingen', zegt nieuwe IPCC-topman Bart van den Hurk

Klimaatexperts staan paf van het extreme weer in de wereld, zegt Bart van den Hurk, de nieuwe covoorzitter VN-klimaatpanel IPCC. Hij [pleit daarom voor een koerswijziging](#). Het IPCC moet minder alarmistisch doen en meer oplossingen bieden.